

STEENMARTERS EN VLEERMUIZEN IN HUIS: WIE HELPT?

Marijke Drees

Sommige diersoorten hebben zich min of meer succesvol aangepast aan het samenleven met de mens. Vaak zijn ze welkom, maar soms ontstaan er conflicten. Veel van die conflicten zijn met een goede voorlichting op te lossen. Voor een effectieve bestrijding is het noodzakelijk dat de kennis 'in huis' is bij die instanties waar de mensen zich het eerst toe wenden: de gemeenten en particuliere of gemeentelijke ongediertebestrijdingsdiensten.

Het gaat goed met de steenmarter. In Zoogdier is al eens beschreven hoe de steenmarter zich vanuit het oosten langzamerhand verspreidt over Nederland. De soort lijkt nu te staan voor een aantal rivieren, waarnemingen uit het westen en uit Friesland zijn nog zeldzaam (Muskens & Broekhuizen 1998). Er lijkt een nieuw type steenmarter te zijn ontstaan, met een andere cultuur, meer

aangepast aan ons drukke landje. Net zoals de fuut in stadswateren is gaan broeden, zo lijken steenmarters zich heel goed aan te passen aan ons cultuurlandschap.

Stank en geluid

Steenmarters zijn niet eenkennig, noch in hun dagrustplaatsen, noch in hun voedsel. Het grootste deel van het jaar wisselt de steenmarter voortdurend van dagrustplaats in zijn territorium. Alleen een vrouwtje met jongen blijft langer aan één dagrustplaats gebonden. Dat kan van alles zijn: een stapel hout, een verlaten schuur, maar ook woonhuizen en scholen. De moeder neemt voor haar jongen voedsel mee, en zo komen allerlei prooi-resten op een vliering of zolder terecht. Samen met de mest van de jongen kan dat behoorlijk gaan stinken. En de jongen spelen, stommelen en piepen, vooral 's nachts. Zulke inwoners geven aanleiding tot ongerustheid, vooral ook omdat mensen vaak niet weten wat er op hun zolder zit en als eerste denken aan ratten. Voorlichting kan hier veel goeds doen. Zo bleek op een school in Oude Pekela dat men 'hun' steenmarter graag wilde houden. Maar dan wel met een goed ingerichte zolder, zodat het hygiënisch verantwoord was. De provincie Groningen stelde toen een subsidie beschikbaar om een steenmarterkast te bouwen, die goed schoongehouden kan

Verwarring tussen boom- en steenmarter treedt gemakkelijk op. Hier een steenmarter op een houtstapel. Foto Jaap Mulder

Steenmarters zijn echte inbrekers en weten huizen op (on)verwachte plaatsen binnen te komen. Foto Jaap Mulder

worden. Daar waar bewoners minder enthousiast zijn, kan de steenmarter ook worden geweerd, door bouwkundige voorzieningen aan het huis aan te brengen. Maar dan wel graag nadat de moeder met jongen is vertrokken.

Vleermuizen

Met vleermuizen is het enigszins hetzelfde verhaal. Niet dat het zo goed gaat met de vleermuizen, maar de aandacht voor vleermuizen is sterk gegroeid, mede dankzij de activiteiten van de vleermuiswerkgroep. Er komen steeds meer meldingen van winter- en zomer-verblijven in huizen. In de zomer huizen vrouwtjes en hun jongen in grotere groepen, de kraamkolonies, in holle bomen, in kerken, maar vaak ook in woonhuizen. Als ze ontdekt worden, vinden veel mensen dat toch een beetje eng: gaan die dieren niet in huis rondzwerven? Ook hier is voorlichting geboden. Veel leden van de vleermuiswerkgroep hebben dat ook al op zich genomen, en ook de centrale coördinator van het monitoringonderzoek probeert telefonisch en in bezoeken begrip te kweken voor vleermuizen, vaak met veel succes.

Onderzoek naar klachten

Toch is de hele situatie, zoals die is gegroeid, niet bevredigend. Hans Hollander heeft in opdracht van het ministerie van LNV de afhandeling van klachten onderzocht, door het enquêteren van betrokkenen. Daarbij bleek dat er over de steenmarter 750 en over vleer-

muizen zelfs 6000 meldingen per jaar binnenkomen. Meldingen zijn lang niet allemaal klachten, het betreft vaak mensen die zich afvragen wat ze voor medebewoners in huis hebben. Een workshop over de resultaten van het onderzoek kwam tot de aanbeveling om de klachtenafhandeling daar te laten uitvoeren, waar de meeste burgers toch al terecht komen: bij de gemeenten of de particuliere ongediertebestrijders. Het zijn teveel meldingen om door vrijwilligers te laten afhandelen. Ook voor de coördinator zoogdiermonitoring bij de VZZ zou het een te zware taak zijn, bovendien is zijn opdracht om onderzoek te doen. Ook om andere redenen is afhandeling door vrijwilligers ongewenst: onder de laatvliegers is het voorkomen van hondsolheid geconstateerd (Zoogdier 5 (2)). En voor burgers die overlast hebben, geldt vaak dat ze de weg naar zulke instanties niet weten.

Voor de bezoekers van de workshop was het overigens ook een principiële zaak: het gaat hier om beschermde dieren, het is dus een maatschappelijke taak, waarvoor de overheid haar de verantwoordelijkheid moet nemen. In november 1998 is het rapport gepubliceerd, met een brief van de directeur natuurbeheer waarin hij de aanbevelingen overnam, en aankondigde om opdracht te zullen geven aan de SVO, de Stichting Vakopleiding Ongediertebestrijding, om een cursus hiervoor te ontwikkelen.

Niets gebeurd

Helaas is dat nog steeds niet gebeurd. Inmiddels is de situatie er niet duidelijk-

ker op geworden. Het soortenbeleid schuift naar de provincies. De klachtenafhandeling ook? Dat is niet geregeld. Een goede folder over steenmarters binnehuis uit 1992 is niet geactualiseerd, omdat het niet duidelijk is welke adressen erin zouden moeten worden vermeld. Er is geen cursus ontwikkeld, al heeft de Stichting Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD, waar de SVO onder valt) de kennis al wel in huis. Particulieren ontwikkelen goede initiatieven, zoals die steenmarterkast. En de landelijke stichtingen landschapsbeheer beginnen zich de voorlichting over vleermuizen aan te trekken.

Toch bestrijding steenmarter?

Sinds 1998 heeft het ministerie van LNV nog niets gedaan aan het opzetten van een heldere afhandelingsstructuur. Zij lijkt nu voor de steenmarter voor een andere 'oplossing' te kiezen: in een concept van het 'Besluit schadebestrijding', dat het ministerie van LNV aan belangengroeperingen zoals de VZZ stuurde, wordt de mogelijkheid geopend dat provincies ontheffing verlenen voor bestrijding van de steenmarter.

Op 2 oktober 1999 organiseerde de boommarterwerkgroep van de VZZ een studiedag. Daarbij hield Sim Broekhuizen een lezing, waaruit bleek dat verwarring tussen de steenmarter en de veel zeldzamere boommarter gemakkelijk kan optreden. Eigenlijk is het verschil alleen met zekerheid te zien als je het dier in de hand hebt. En ook boommarters gebruiken incidenteel woonhuizen. Zo zou bestrijding van de steenmarter ook een boommarter kunnen treffen. De aanwezigen op de studiedag steunden de voorzitter, Kees Canters, in zijn voorstel om onze zorgen over te brengen aan de staatssecretaris voor natuurbeheer, mevrouw Faber. In haar uitgebreide antwoord zegt ze vertrouwen te hebben in de zorgvuldigheid waarmee de provincies van hun bevoegdheid gebruik zullen maken. De ontheffing voor bestrijding kan slechts worden verleend, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat. De ontheffingen zullen worden geregistreerd, zodat over enige jaren een evaluatie kan plaatsvinden. De staatssecretaris onderschrijft, dat "vangen van schade veroorzakende steenmarters in veel gevallen geen doelmatige oplossing is." Meestal zijn bouwkundige maatregelen om de dieren buiten te houden mogelijk. Om

Vleermuizenkeutels lijken vies, maar zijn gemakkelijk op te ruimen door de droge structuur. Foto Jan Buys

klachten adequaat te laten afhandelen wordt door het KAD een brochure voorbereid en daarbij zal de VZZ worden betrokken.

Blijven aandringen

Samen met het bestuur van de VZZ en de vleermuiswerkgroep zullen we er op blijven aandringen dat de bescherming van deze dieren werkelijk goed geregeld wordt. Het belangrijkste is dat er een systeem komt met goede voorlichting en klachtenafhandeling in de eerste lijn, de gemeentelijke of particuliere diensten voor ongediertebestrijding, en dat daar mensen in dienst zijn die de cursus van het SVO met goede resultaat hebben doorlopen: gecertificeerde afhandelaars.

Literatuur

Muskens, G. & S. Broekhuizen, 1998. Steenmarters verplaatsen: slecht voor mens en dier. Zoogdier 9(3-4):7-10.

Marijke Drees, Werkgroep Zoogdierbescherming, Brinklaan 9, 9722 BA Groningen, tel. 050-5274525 (NL).